

ВОЕННАТА НАУКА И НАЦИОНАЛНИТЕ ИНТЕРЕСИ НА РУСКАТА ФЕДЕРАЦИЯ

ПОДПОЛКОВНИК ДОКТОР ЖИВКО ЖЕЛЕВ,
ВОЕННА АКАДЕМИЯ "ГЕОРГИ РАКОВСКИ", КАТЕДРА
„СЪВМЕСТНИ ОПЕРАЦИИ И ПЛАНИРАНЕ“

Резюме: В статията е представена връзката между реализирането на националните интереси и използването на военната сила като инструмент на националната мощ на Руската Федерация. Структурата на съвременната военна наука е анализирана в логическа и съдържателна последователност.

Ключови думи: национални интереси, военна наука, стратегия, оперативно изкуство

MILITARY SCIENCE AND NATIONAL INTERESTS OF RUSSIAN FEDERATION

ZHIVKO ZHELEV, PHD, LIEUTENANT COLONEL,
DEPARTMENT OF JOINT OPERATIONS AND PLANNING,
NATIONAL DEFENCE COLLEGE "G. S. RAKOVSKI"

Abstract: The article presents the link between the realization of national interests and the use of military force as an instrument of the national power of the Russian Federation. The structure of modern military science is analyzed in a logical and content sequence.

Key words: national interests, military science, strategy, operative art, tactics

Реализирането на националната политика в съвременната среда на сигурност налага необходимостта от създаването на национални документи, формулиращи националните цели, интереси и стратегия. Обвързването на подобни документи в логическа, концептуална и юридически единна рамка е предпоставка за последователно и методично

постигане на поставените цели и приоритети, включително и с използването на военна сила. И днес военната сила си остава един от основните инструменти на националната мощ, който намира своето широко приложение във външната политика на редица държави. При което прилагането му става все по разнообразно, прикрито и многопластово на всички нива на военното изкуство

под формата на заплахи или предизвикване на военни или въоръжени конфликти. Това се осъществява под формата на провеждането на различни по характер операции, формат на участващите страни в конфликта, под формата на съпротивителни движения, терористична дейност, информационни въздействия, икономически санкции и други. Но прилагането на военна сила, като елемент на националната мощ за реализиране на национални интереси не е възможно без създаването и развитието на стройна научна система на военната наука, обвързваща нейните основни дялове: стратегия, оперативно изкуство и тактика. Поради тази особеност в настоящата статия ще се опитам да представя връзката между реализирането на националните интереси и развитието на военната наука и нейните дялове в Руската Федерация.

Известен е факта, че руската военна наука обхваща три основни дяла с точно определени области на прилагане (**Фиг. 1.**) известни като военна стратегия, оперативно изкуство и тактика¹.

Фиг. 1. Структура на военната наука на Руската Федерация.

Говорейки за военна стратегия на Руската Федерация е задължително да се подчертае, не само че се явява дял от военната наука, но и че подобен документ в момента не съществува. Следователно е наложително да си отговорим на въпроса: *Разполага ли*

Руската Федерация с военна стратегия за реализиране на своите национални интереси и геополитически цели? За тази цел е необходимо да се представи стратегията съгласно вижданията на Максвел Тейлър, като единство между цел, начин и средства (Фиг. 2).

Фиг. 2. Същност на стратегията съгласно Максвел Тейлър.

Разглеждайки основните документи на Руската Федерация се откроява един основополагащ документ наречен „*Стратегия национальной безопасности Российской Федерации до 2020 года*“. Този документ се явява основополагащ (базов) при планирането и развитието на системата за национална сигурност на Руската Федерация. В него са представени основните предизвикателства пред средата на сигурност за Руската Федерация в периода от разпадането на блоковото противопоставяне до 2020 г. Ясно са формулирани дългосрочните национални интереси и приоритети, които биват:

- Развитие на демократичното и гражданско общество и повишаване на конкурентоспособността на националната икономика.
- Осигуряване на конституционния ред, териториална цялост и суверенитет на Руската Федерация.
- Превръщането на Руската Федерация в световна държава, дейността на която е насочена към поддържане на стратегическата стабилност и взаимно изгодни партньорски взаимоотношения в условията на многополюсния световен ред.

Основно внимание е отделено на осигуряване на националната сигурност, чието основно съдържание се заключава в поддържането на правовите и институционални механизми на държавата и

ресурсните възможности на обществото и държавата на ниво, отговарящо на националните интереси на Руската Федерация. Състоянието на националната сигурност на държавата зависи от икономическия потенциал на държавата и осигуряването на системата за национална сигурност.

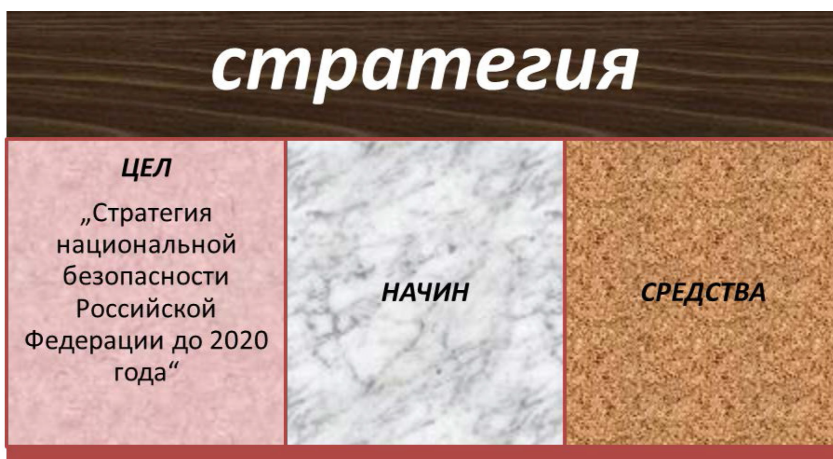
В документа също са представени условията за отбрана на страната, повишаването на жизнения стандарт на руските граждани, икономическото развитие на страната, развитието на

науката, образованието, здравеопазването, културата, екологичната безопасност и осигуряването на стратегическата стабилност и взаимно изгодното междудържавно сътрудничество. Интересен е факта, че в края на стратегията за национална сигурност са определени организационните, правните и координиращите условия за реализирането ѝ, включително с произтичащите за разработване нормативни документи и критерии за нивото на национална сигурност на Руската Федерация².

Редица изследователи считат, че тази доктрина преразглежда същността на междудържавните конфликти, поставяйки военните действия на едно ниво с политическите, икономическите, социалните и редица други невоенни дейности. Но определят че хибридна война е чужда на руската военна теория и използването на подобни действия от Русия е по-скоро по аналогия със западните държави.

Тази доктрина се явява в отговор на доктрината за „*Цветных революций*“ и в частност на събитията от „*Арабской весны*“. Основните елементи от тази доктрина се коренят в предходните руски военни доктрини и демонстрират поразително сходство с китайската доктрина за тоталната война публикувана през 1999 г. Доктрината може да се разглежда и като преосмисляне в условията на 21 век на добре известната концепция за „*Нетрадиционных военных действий*“, която в съвременната военна наука получава названието „нелинейных“. Основните геополитически и стратегически цели на подобни „нелинейных боевых действий“ се постигат посредством прилагането на множество невоенни методи и средства, като: явна и тайна дипломатия, икономически натиск, спечелване на симпатиите на местното население и др.

Доктрината представлява завършено възмъжение на достиженията на руската военна мисъл в нов тип военни

Фиг. 3. Същност на стратегията съгласно Максвел Тейлър при формулирането на „целта“ на РФ.

Следователно „*Стратегия национальной безопасности Российской Федерации до 2020 года*“ се явява основен документ за определяне на целите на Руската Федерация в областта на националната сигурност и реализирането на националните интереси. Съгласно представеното по-горе твърдение на Максвел Тейлър за същността на стратегията би трябвало да заеме мястото на целта (Фиг. 3.).

В логичен порядък е необходимо да се определи реда за постигането на приетите цели в областта на националната сигурност или това е „начина за постигане“. Начинът за постигането на тези цели е представен в „Доктрина Герасимова“ представена като доклад през 2013 г. от Началника на генералния щаб на РФ. Това е външнополитическа програма, чийто основни елементи са залегнали войните от ново поколение.

действия, които демонстрират безпрецедентна интеграция на всички възможности на националната мощ за постигане на стратегическо преимущество. Опирайки се на дискретния начин за водене на подобни действия доктрината размива класическата поляризация между „войната“ и „мира“ в промеждутъчна зона по аналогия със западната военна наука, наричана „серая зона“. Използването на нови подходи в подобни конфликти по удивителен начин „преобръщат“ установени със столетия фундаментални парадигми на въоръжената борба, чийто автор се счита Карл фон Клаузевиц. Например даденото от Клаузевиц определение, че „войната е продължение на политиката с други средства“ се трансформира от разглежданата доктрина като „политиката, като продължение на войната“, подчертавайки че ефективното водене на политиката може да активира много по-широк арсенал от невоенни средства и методи. По аналогичен начин се преосмислят и представят и други класически военни постановки, например въведеният от Клаузевиц военно теоретичен термин „център на тежестта“, като някаква ключова точка за прилагане на усилията.

Особено безпокойство буди факта, че доктрината се фокусира върху слабите звена от западния процес на вземане на решение, които се основава на системата за съдържане и баланс на позициите (мненията), продължителен и изчерпателен анализ на ситуацията, продължителна

обществена дискусия и координиране на усилията на редица ведомства. В противовес на това „Доктрина Герасимова“ определя руския модел на управление като обединява в единно цяло-единен орган за управление от всички институции, което прави координацията между тези институции съвършено необременена. При наличието на скрито функциониране на подобен орган за управление се позволява на руските власти да действат твърдо, гъвкаво и бързо без да се отклоняват с несвойствени ангажименти и проблеми.

Доктрината определя съотношението на невоенни към военните дейности като 4/1. Посочват се също военните действия:

- Военни мерки за стратегическо съдържане.
- Стратегическо развърщане.
- Воденето на военни действия.
- Миротворчески операции.

Също така се посочват и невоенните действия, които могат да бъдат предприемани:

- Формиране на коалиции и съюзи.
- Политически и дипломатически натиск.
- Икономически санкции.
- Икономическа блокада.
- Прекъсване на дипломатическите отношения.
- Формиране на политическа опозиция.

- Действие на опозиционни сили.
- Привеждане на икономиката на противостоящите на Руската Федерация във военновременен режим на работа.
- Търсене на начини за урегулиране на конфликта.
- Смяна на политическото ръководство на страна, противопоставящо се на Руската Федерация.
- Предприемане на комплекс от мерки за снижаване на напрежението след смяната на правителство, противопоставящо се на Руската Федерация.

В допълнение доктрината разглежда и воденето на информационно противоборство без да уточнява дали то се явява военно или невоенно действие⁴.

Следователно „Доктрина Герасимова“ определя начините за постигане на целите на стратегията (*Фиг. 4*).

Както беше посочено по-горе доктрината определя съотношението на невоенни към военните дейности, които следва да се предприемат за реализиране на целите на стратегията или това представляват „средствата“. Разделяйки тези средства на два вида, би следвало да се насочим към два отделни документа, регламентиращи всяка една група средства.

Използването на военни средства означава, че е необходимо да се насочим към „Военная доктрина Российской Федерации“ приета през

Фиг. 4. Същност на стратегията съгласно Максвел Тейлър при формулирането на „начин“ на РФ.

2010 г. В нея се разглеждат основните военни заплахи за Руската Федерация, редът за използване, изграждане и развитие на въоръжените сили и други войски, военно-икономическото осигуряване на отбраната на страната, мобилизационното осигуряване на въоръжените сили и военно-патриотичното възпитание в Русия. Следователно това е документа, регламентиращ използването на военни средства за нуждите на военната стратегия⁵.

Използването на невоенни средства означава, че е необходимо да се насочим към „Концепция долгосрочного социально-экономического развития Российской Федерации на период до 2020 года“ приета през 2008 г. В нея се разглеждат способите за дългосрочно устойчиво повишаване на благосъстоянието на руските граждани, националната сигурност, развитието на икономиката, укрепването на позициите на Русия в международната общност.

Тази концепция е основа за използването на невоенните средства, основно икономически и финансови при реализирането на целите на стратегията, разбира се при необходимото ниво на дипломатическа подкрепа⁶.

Следователно военна стратегия на Руската Федерация следва стройно изградена теоретична рамка, с необходимите нормативни документи, позволяващи формулирането на цели, начини за тяхното постигане и определянето на средствата за постигане на целта. Това е стратегия, осигуряваща реализирането на националните интереси. Впечатляваща е общата рамка на съгласуваност на нормативните документи в концептуална, правна и логическа обвързаност с изключително креативно преосмисляне на съществуващите теоретични постановки на военната наука.

Разглеждайки оперативното изкуство на руската военно школа е

Фиг. 5. Същност на стратегията съгласно Максвел Тейлър при формулирането на „средства“ на РФ.

Следователно средствата са регламентирани в два основни документа: „Военная доктрина Российской Федерации“ и „Концепция долгосрочного социально-экономического развития Российской Федерации на период до 2020 года“ (Фиг. 5).

необходимо да се отбележи, че това е най-младият дял на военната наука, официално признат за самостоятелен дял на военната наука след края на Първата световна война и на съвременния етап на развитие се определя като най-важна съставляваща на военната наука,

в чийто развитие могат да се определят няколко периода:

Първи период: от края на 20-те до началото на 40-те години. На развитието на оперативното изкуство в предвоенния период влияние оказва развитието на отбранителната промишленост в страната. От 1930 г. до 1939 г. танковия парк нараства 43 пъти, а самолетния 6,5 пъти. Произвеждат се нови образци артилерийски системи, стрелково оръжие и др.

Главно внимание се отделя на подготовката и воденето на фронтови и армейски настъпателни операции. Положени са основите на теорията на дълбоките операции и оперативната отбрана. Разработват се теориите за оперативно използване на сухопътните войски, военновъздушните сили, военноморските сили и въздушно-десантните операции.

Вторият период (1941-1953 г.) Развитието на оперативната отбрана в хода на войната води до повишаване на нейната активност, нарастване на огневата мощ, дълбокото ешелониране на силите и средствата, усъвършенстване на инженерната подготовка на отбранителните рубежи и позиции. При провеждането на настъпателни операции са решавани проблеми като: пробив на дълбоко ешелонирана отбрана, развитието на тактическия успех в оперативен (за сметка на използването на нови елементи на оперативното построение – подвижни групи съединения и обединения).

Усъвършенстване на способите за водене на настъпателни операции: широко използване на съсредоточаване на сили и средства на направлението на главния удар, маньовър със сили за излизане във фланг на противника с последващо обкръжаване и унищожаване.

В годините на войната са получили развитие и са се появили нови форми и способности за използване на войските и силите, като артилерийско и авиационно настъпление, въздушни операции, въздушно-десантни и морски-десантни операции. Голямо внимание се отделя на организацията на взаимодействието, управлението на войските и всестранното осигуряване при провеждането на операции.

В следвоенните години оперативното изкуство се развива на базата на изучаването на натрупания опит от войната и по-конкретно на опита в подготовката и провеждането на операции. При това се отчита изменението на средствата за въоръжена борба, техническото осигуряване, организационната структура и способите за въоръжена борба. Като основен проблем се разглежда теорията и практиката за подготовка и провеждане на операции в началния период на войната.

Третият период (1954-1985 г.). Свързва се с появата на ракетното и ядреното оръжие, като основно средство за поразяване на противника. При това не се изключва и широкото използване в операциите на конвенционални средства за поразяване. Огромната поразяваща сила на ядреното

оръжие рязко е повишила бойната мощ на войските и основно е повлияла на характера на операциите, като пространствени и количествени параметри и способности за разгром на противника.

Четвъртият период (от средата на 80-те до края на 90-те години на 20 век). Редица фактори като договореностите за ограничаването на ядреното оръжие и ракетните технологии, развитието на високоточните оръжейни системи, приемането на военна доктрина с отбранителен характер и редица други фактори налагат необходимостта от нов подход за решаване на редица проблеми от оперативното изкуство. Особено внимание се отделя на воденето на отбранителни операции като основни при отразяването на агресия, а настъпателните действия се е предполагало да се водят като форма на контранастъпателни операции.

Пети период (от края на 90-те години на 20 век до наши дни). Характеризира се с изменението на възгледите за характера на военната заплаха за Русия, високата вероятност за възникване на локални и въоръжени конфликти, приемането на въоръжение в редица армии на високоточни далекобойни системи за поразяване, работещи на нови физически принципи, появата на нови оперативни концепции и способности за водене на операциите от въоръжените сили на редица страни, увеличената роля на информационното въздействие, усъвършенстването на системата за управление на ВС на руската федерация.

На съвременният етап на развитие оперативното изкуство е система от теоретични знания и практически препоръки за подготовката и воденето на различни форми на военни действия с оперативно-стратегически, оперативен и оперативно-тактически мащаб⁷. То е съставна част на военната наука, обхващащо теорията и практиката на подготовка на различни форми на бойни действия, на оперативно-стратегическо ниво, оперативен и оперативно - тактически мащаб на обединения и др. оперативни групировки войски. Оперативното изкуство заема междинно място между военната стратегия и тактиката, подчинено е на стратегията и определя задачите и направленията за развитие на тактиката.

Следователно руската военна школа продължава традициите на систематично и целенасочено развитие на теорията и практиката на оперативното изкуство, като поддържа и съхранява най-добрите военни и научни традиции във военна наука и отчита новите технически постижения и предизвикателствата пред използването на войските в съвременни условия.

В енциклопедичните издания за тактиката се посочва, че тя е дял от военната наука и изучава построението на войските и обхваща теорията и практиката за подготовката и воденето на боя от подразделенията, частите (корабите) и съединенията от различните видове, родове и

специални войски. Тя е най-динамичната област от военната наука, а нейното съдържание се определя от многообразието и развитието на средствата на въоръжената борба, прилагани при воденето на боя. Тактиката условно се разделя на:

- Обща тактика.
- Тактика на видовете въоръжени сили.
- Тактика на родовете войски.
- Тактика на специалните войски⁸.

За разлика от стратегията за оперативното изкуство и тактиката съществуват разработени достатъчно количество нормативни документи, регламентиращи планирането и провеждането на операции, сражения, боеве и удари в съответствие с приетите на съвременния етап на развитие принципи и концепции за оперативното изкуство и способности за водене на боя и сражението. По този начин се осигуряват цялостно изискванията на военната стратегия от тези два дяла на военната наука. Наличието на подобни документи се дължи и на факта, че оперативното изкуство и тактиката са два чисто военни дяла на военната наука, в смисъл необвързани теоретично с политическите цели и намерения както стратегията.

Обобщавайки всичко представено по-горе може да се твърди, че руската военна школа притежава и развива стройна система от научни познания и опит относно използването на въоръжените сили в различни

конфликти и способства за реализирането на военната мощ при преследването на националните интереси на Руската Федерация. Тази система от знания покрива целия спектър от военни действия във всякакви условия, което позволява гъвкаво и ефективно прилагане на военна сила.

¹ Воробьев И.Н., „Тактика – искусство боя“, М, 2002, с. 24.

² „Стратегия национальной безопасности Российской Федерации до 2020 года“, М., 2009.

³ Иванов, Г., Управление на личен състав във военни формирования, С., Издателство „ДиоМира“, 2015, с. 29.

⁴ „Ценность науки в предвидении“, М., 2013.

⁵ „Военная доктрина Российской Федерации“, М., 2010.

⁶ „Концепция долгосрочного социально-экономического развития Российской Федерации на период до 2020 года“, М., 2008.

⁷ Копытко В.К., Эволюция оперативного искусства, Военная мысль № 12/2007, стр. 60-67.

⁸ Воробьев И.Н., „Тактика – искусство боя“, М., 2002, с. 23.

